

Heikki Lampela

från Lars Tillqvist

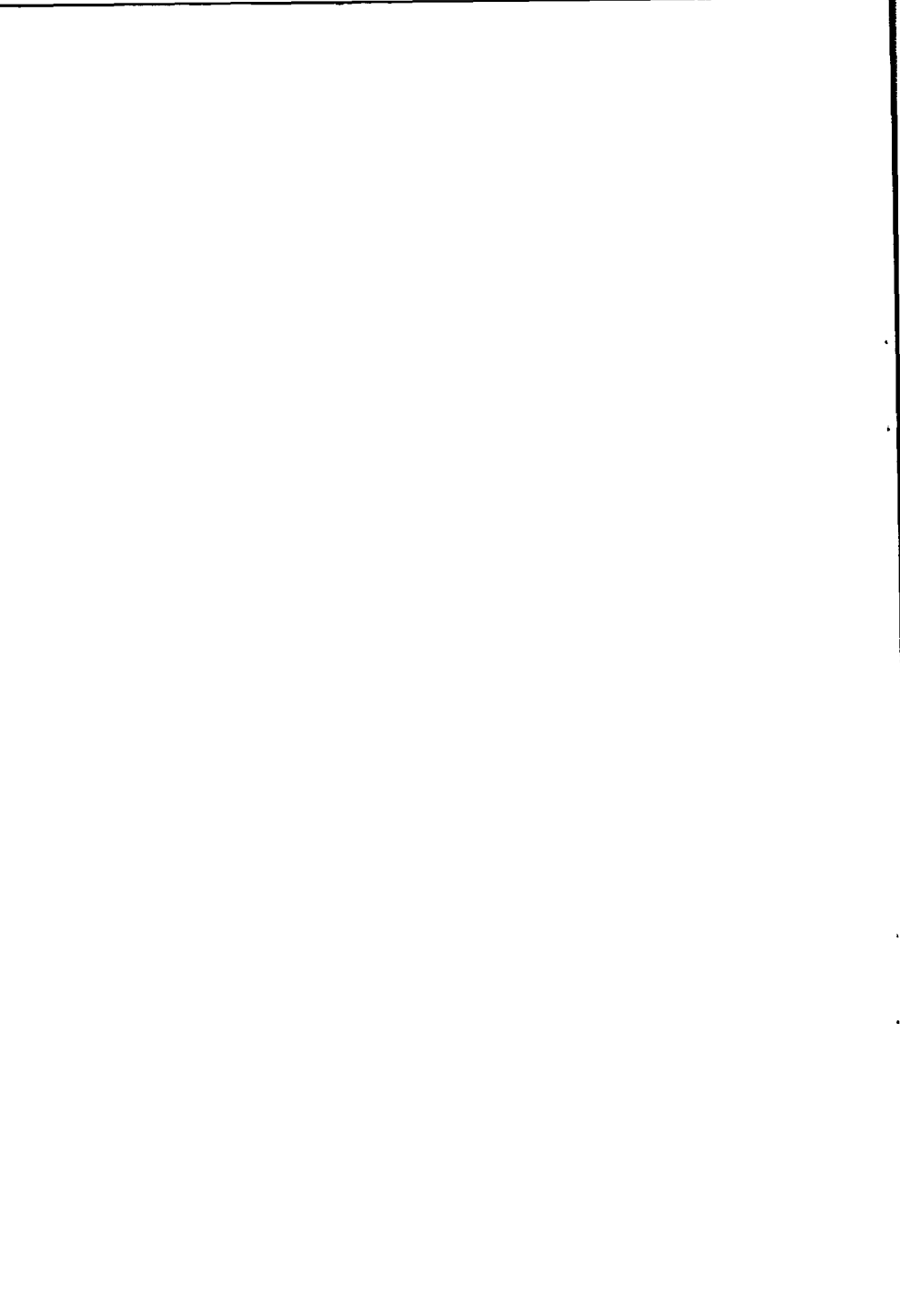
B-t J.

SVERIGES FOLK
ETT GUDS FOLK

Högmässopredikan
i Stockholms Storkyrka
Sexagesima den 17 februari 1963

Av

Bengt Jonzon
Biskop

I Guds, Faderns och Sonens och den Helige Andes, namn.

Låt oss bedja.

Jesu, Jesu, du är min.

Kom och gör mig helt till din.

Allt vad livet skänkt och skänker,

vad jag känner, vill och tänker,

tid, kraft, pengar — allt är ditt.

Intet mer skall vara mitt.

Må så ske, genom din makt, Herre Jesu. Amen.

Dessa äro de tolv apostlarnas namn: först Simon, som kallas Petrus, och Andreas, hans broder; vidare Jakob, Sebedeus' son, och Johannes, hans broder; Filippus och Bartolomeus; Tomas och Matteus, publikanen; Jakob, Alfeus' son, och Lebbeus; Simon ivraren och Judas Iskariot, densamme som förrådde honom. Dessa tolv sände Jesus ut; och han bjöd dem och sade:

»Ställen icke eder färd till hedningarna, och gån icke in i någon samaritisk stad, utan gån hellre till de förlorade fåren av Israels hus. Och där I gån fram skolen I predika och säga: 'Himmelriket är nära.' Boten sjuka, uppväcken döda, gören spetälska rena, driven ut onda andar. I haven fått för intet; så given ock för intet. Skaffen eder icke guld eller silver eller koppar i edra bälten, icke någon ränsel för eder färd, ej heller dubbla livklädnader, ej heller skor eller stav; ty arbetaren är värd sin mat. Men när I haven kommit in i någon stad eller by, så utforsken vilken därinne som är värdig, och stannen så hos honom, till dess I lämnen den orten. Och när I kommen in i ett hus, så hälsn det. Om då det huset är värdigt, så må den frid I tillönsken det komma däröver; men om det icke är värdigt, då må den frid I tillönsken det vända tillbaka till eder. Och om man på något ställe icke tager emot eder och icke hör på edra ord, så gån ut ur det huset eller den staden, och skudden stoftet av edra fötter. Sannerligen säger jag eder: För Sodoms och Gomorras land skall det på domens dag bliva drägligare än för den staden.»

SVERIGES FOLK ETT GUDS FOLK

För femtiofyra år sedan gick detta lösensord från Uppsala ut över allt Sveriges land. Det är lika brännande i dag, och mer.

I

Sverige är ett Guds folk, kallat till hans tjänst bland folken

»Ställen icke eder färd till hedningarna. Gån icke in i någon samaritisk stad; utan gån till de förlorade fåren av Israels hus.» Jesus tänkte på sitt folk, gudsfolket i särskild mening.

Men Skriften lär att varje folk har en plats i Guds tankar och handlande. Och Sverige *är* ett Guds folk. Gud har skrivit sitt namn och sin tanke i dess liv och hävder. Det skedde för 1100 år sedan, när Ansgar först förkunnade Kristus i Birka och där byggdes vårt lands första kyrka. Det skedde för 960 år sedan, när den förste svenske konungen döptes. Det skedde när det slogs fast: »Kristus skall vara först i vår lag,» när det förbjöds att lämna ovälkomna barn åt sitt öde i vildmarken, när ingen mer fick säljas till träl, eftersom »Kristus gjort alla fria, när han blev en träl för oss», och när kvinnofrid, kyrkofrid och tingsfrid värnades av lagens arm. Det skedde när

evangeliet i detta tempel började ljuda med biblisk klarhet och kraft från Olaus Petri's predikstol, när vår störste konung gav sitt liv för »fäderneslandets majestät och Guds kyrka som därutinnan vilar» och för evangeliets frihet, när stat och kyrka sörjde för att envar nödtorftigt lärde sig kristendomens huvudstycken och kristen kunskap och sed med skolans hjälp präglades in i varje växande släktled och gjorde psalm och bön till en del av folkets liv i helg och söcken. Det skedde när besökelsens tider kom i de stora folkväckelserna och lyfte breda folklager upp till en ny medvetenhet om mänsklig värdighet och till delaktighet i Kristi rikes offensiv över jorden. Det skedde under den stora sociala omvälvningen med dess hårda strider, då människovärdet på ett nytt sätt kom i medelpunkten även för samhällets handlande, tyvärr icke sällan under ligkiltighet eller motstånd från oss kyrkans män, som borde ha varit dess självskrivna förespråkare och försvarare. Det skedde genom den Guds besökelse, som födde lösensordet »Sveriges folk — ett Guds folk», och genom dess uppenbara och dolda följdverkningar. Det skedde ännu, när under sista kriget vid överhängande hot mot vårt folks frihet ansvariga män i stat, kyrka och samhälle endräktigt stod upp och högtidligen förklarade att »den svenska linjen är den kristna linjen». Framför allt har det skett genom alla sekler intill denna dag i de okända miljoners hjärtan, som i Guds ord och bön funnit kraften att vandra redligt, bära livets bördor också i de tyngsta tider och dö i tro.

Ett Guds folk, icke blott för vår egen skull, men för Guds tjänst bland folken — det står ristat i vårt folks öden, i det största och det ringaste, som en kallelse och som ett Guds löfte över dess väg.

II

Men Sverige har förskjutit Guds kallelse och berövat sig sin bestämmelse

Det kunde med sanning talas vackert och länge om mycket gott som göres i vårt folk och genom vårt folk och om dem som är redskapen för allt detta. Det skall icke förringas. Men vi tänker nu på hela riktningen av vårt folks utveckling som folk.

Vad betyder *Gud* för oss svenskar i allmänhet och för vårt folk som helhet?

Vi har det bättre än vi någonsin haft och troligen bättre än alla andra folk. Det är något att tacka för. Men det kan icke förnekas att tacksamhetens röst höres mindre än kritikens, knotets och kravens. Varför? — Därför att vi vet ingen att tacka — utom oss själva. Vi har det så bra, menar vi, därför att vi har ställt det så bra för oss. Och från vår klokskaps och förträfflighets höjd delar vi villigt ut våra tillrättavisningar och råd åt dem som lyckats mindre och sköter sig sämre.

»Du skall inga andra gudar hava jämte mig.» Den som är sig själv nog behöver icke Gud. Men så får han i stället de andra gudarna. En heter *mamon* — penningen med allt det som kan fås för penningar. Och det är nästan allt — utom det viktigaste, det som tillfredsställer vårt hjärta och gör livet till vad det skall vara. Nästan allt annat kan penningen ge, och den brukar hela sin makt och konst för att inbilla oss att detta andra är nog, också för vårt hjärta. Den uppfyller våra önskningar men skapar ständigt nya behov av nya ting. Och med utstuderad reklam jagar den oss att fara efter dessa nya ting och förmåner, vilka inom kort hör till »normal levnadsstandard», som

alla måste ha. Välfärdssamhället översvämmas av obehövliga, onyttiga och i många fall skadliga varor och företag. Och när hjärtats ohulpna nöd desperat revolterar i sönderslitande konflikter, i brottslighet och förvildning, har man åter intet annat att ta till än vad som kan fås för pengar och icke hjälper.

Gud mamon är skapad av *gud människan*. Och ingen gud kan vara grymmare och hårdare. Hela historien visar att där människan vänder sig från Gud, råkar hon under människors tyranni, präglad av alla vår naturs själviska lidelser och instinkter. Detta tyranni har mångfaldiga former. Den farligaste i dagens Sverige heter miljön.

Miljön kräver anpassning. Förr talade man om »vanartiga» barn, nu om »missanpassade», förr om rätt och orätt, nu om »beteendemönster». Jag vill icke tvista om ord. De har alla sin rätt, när de rätt brukas. I det gamla ordet låg den tanken att det finns en bestämd art, en linje, en karaktär, som är *riktig*, och att det som leder bort från denna är oriktigt och skadligt. Ordet »missanpassad» förutsätter icke en norm att följa utan en miljö att anpassa sig efter.

Det är klart att det finns en missanpassning, en reaktion mot miljön, som är onödig, olycklig, kanske sjuklig. Men vida ödesdigrare är den anpassning, som har blivit den oskrivna lagen för massor av människor i alla samhällsskikt och levnadsvillkor. »Vet du inte att det är okristligt att inte vara som andra?» löd en replik i ett skådespel. I sin groteska naivitet avslöjar denna replik en makt, som man icke erkänner med munnen, men som regerar långt innanför och långt utanför kretsen av dem som kallar sig kristna. Vad skall folk säga, vad skall min man, min hustru, mina kolleger, mina släktingar, mina vänner

tänka? — Och man finner alltid skäl för sin anpassning: man skall inte stöta folk i onödan, man skall hålla frid, det lönar sig i varje fall inte att demonstrera, det är ju dock sinnelaget det kommer an på och inte yttre ting o.s.v.

Det är detta miljöns tyranni, det är denna räddhågade mjukhet hos vanliga välmenande, andligt och socialt rätt-tänkande människor som för vårt folk bort från Gud vida mer än öppen gudsbespottelse och moralfientlighet och grova brott mot Guds bud och samhällets lag. Det sker så omärkligt, ingen vet hur. Ty den miljö, som man anpassar sig efter, *varefter anpassar sig den?* Frågan gäller den mindre miljö, familjen, gänget, bekantskapskretsen, arbetsgemenskapen, men också den större, samhället självt som helhet, kulturgemenskapen, staten, kyrkan, nationen. Varefter anpassar sig dessa? Antingen är Guds vilja och bud deras rättesnöre, eller ock människors begär och krav. — Det är vi, miljöns människor, som bär ansvaret för vilketdera det blir, allrahelst i ett demokratiskt folk. Man »måste lyda Gud mer än människor». Annars sviker man Gud; men man sviker också miljön, som anpassar sig nedåt utan att man ens tänker därpå eller märker det. Det är så som Gud allt mer försvinner ur ett folks liv.

I fjol fattade riksdagen beslut om en stor reform av den obligatoriska skolan. När den nya skollagen i sin första paragraf talar om syftet med denna skolas undervisning nämnes icke ett ord om att fostran skall vila på kristen grund. I Norge och Danmark, som också nyligen fått ny skollag, är det annorlunda. I Norge heter det i lagens första paragraf, att »skolan skall hjälpa till att giva eleverna en kristlig och moralisk uppfostran». Sveriges nya skola skall visserligen ge kunskap om kristen-

domen, men den skall icke fostra barnen i kristen tro och moral. En tradition har brutits, som går så långt tillbaka som det överhuvud funnits någon form av obligatorisk folkuppfostran i vårt land. — Vet manne massan av Sveriges folk av vad som skett? Vet vi här i kyrkan i dag av det?

Ett folk som förskjuter Guds kallelse, berövar sig sin bestämmelse bland folken. Vad kan vi ge dem? Vår levnadsstandard kan vi inte exportera. Vi kan ge dem pengar och teknik o.d. Och vi gör det, av vårt överflöd och förutsatt att det icke hindrar vår levnadsstandard att stiga. Men kan vi ge dem det som gör livet riktigt och värt att leva, när vi själva icke har det?

En trons storman, säkerligen den märkligaste jag fått möta i mitt liv, såg och uttryckte för tjugofem år sedan, vad Norden och Sverige var kallade till: Sverige kunde bli en försonare bland folken, och våra länder kunde »ge världen en mönsterbild av hur livet skall levas». Ja, vi kunde och borde det. Men vi gör det icke.

III

**Dock, ännu kan Sverige bli vad det är kallat till.
ännu är tid, men hög tid**

Allt hänger på *om Gud släppes in.*

Det var därför Jesus sände ut sina lärjungar. De fick med sig ett enda kort, brådskande budskap: »Himmelriket är nära,» d.v.s. Gud nalkas, ja, han är här — i honom som har sänt oss. Jesus gjorde Gud verklig. Det förnams i varje vrå av landet. Sjuka botades, döda stod

upp, de onda makternas tyranni bröts, skuldens och skammens bördor föll från publikanens och skökans samvete, orenhetens och mamons boja brast, livet blev nytt, normalt.

Om Gud släppes in, är detta det första som sker och måste ske. Det sjuka och vrånga i vårt liv kommer i dagen. Ju snabbare, enklare, ju mer realistiskt och osentimentalt vi låter detta ske, ju mindre tid vi öder på försvar och förklaringar, ruelse och självömkan, dess bättre för oss och för Guds sak i vårt folk. Det är så väg öppnas för Guds frid, glädje, kraft och syften. Det är ett *Guds* under. Men *vi* kan ge Gud tillfälle. Vad skulle icke hända, om vi alla i denna kyrka toge låt oss säga en kvart i dag och i morgon och följande dagar för att i obetingad ärlighet vara ensamma med Gud och vårt samvete i ljuset av Kristi bud? Verkningarna skulle spörjas icke bara hos oss själva utan direkt och indirekt i hela vår stad och i vårt folk och skulle förändra dess framtid.

Om Gud släppes in, brytes miljöns tyranni. Vi får kraft att lyda Gud mer än människor. Vi kommer att bli mer eller mindre »missanpassade» för att uttrycka det litet ironiskt. Det är värt eftertanke att så gott som alla det andliga och sedliga livets föregångsmän, icke bara i kristenheten, bedömts så — Sokrates, Gamla testamentets profeter, Franciscus, Luther, Wesley, Laestadius, Paaavo Ruotsalainen, Hans Nielsen Hauge, William Booth. Många som samtiden förlöjligade och andliga och världsliga myndigheter förföljde träder nu emot oss från altartavlor och tempelmurar, och teologerna skriver digra doktorsavhandlingar om dem. När Frälsningsarmén nyligen firade 80-årsminnet av sitt första framträdande i Sverige, hyllades den av Andra kammarens talman, av en domprost

och av en frikyrkoledare. En tidning anmärkte träffande att för 80 år sedan blev den »begabbad och förföljd av statskyrka, frikyrka och myndigheter». Den störste av alla, den Ojämförlige, ansågs av sin mor och sina bröder som sinnesförvirrad och befanns av andliga och världsliga myndigheter så lands- och samhällsfarlig att han stöttes ut att dö korsdöden tillsammans med mördare under massans hatfyllda instämmande.

Det är dessa »missanpassade» som icke blott brutit miljöns tyranni utan *förvandlat miljön*. Därtill är vi alla kallade, icke blott andens få stormän, utan envar av oss. Vad vårt land mest behöver och mest saknar i denna tid är män och kvinnor i alla grupper och sammanhang, som icke bara vet vad som är rätt inför Gud och i privat tillbakadragenhet söker tillämpa det, utan som öppet vågar stå därför och *kämpa* därför, vad folk än tänker och med risk att bli varg i veum. Det finns hundratusentals kristna i vårt land. Men hur många av oss *kämpar* verkligen, i närkamp, mot det vi ser vara vrängt i vår omgivning och i vårt folk? Är vi icke smittade av den karikatyr av kristlig fördragsamhet, som beklagar det onda men tolererar det? Med sådan tolerans hade Jesus aldrig blivit korsfäst och Paulus icke förtalad, gisslad, stenad. Är vi männe så toleranta, därför att vi i själva verket har sådant i vårt eget liv, som icke borde tolereras? — På så sätt förräder vi vårt land, mitt under all vår kristlighet. Vi utlämnar det åt de fördärvets krafter som vår tolerans ger fritt spelrum. Vi är feqa, därför att Gud icke är där. Och vår feghet släpper icke in Gud.

Men denna trollkrets kan sprängas. Lärjungarna, som Jesus skickade ut, ägde ingenting, och dock allt, ty de ägde Gud, och han ägde dem. Gud ger allt, när han får

allt. Nyckeln till denna hemlighet är ett kors — tecknet på en gudomlig Kärlek, som skiljer mig från bördan av ett förfelat liv, skulden av allt ont jag gjort och allt gott som blev ogjort, och förenar mig med Gud, tar mig i hans tjänst och ger mig en plats i kampen för hans vilja med människor och folk. Dag för dag drar denna Kärlek med korset skiljelinjen knivskarp in i mitt innersta mellan ont och gott, rent och orent, Gud och självet och är vid min sida i frestelsens stund för att bistå mig och i fallets för att resa och rena mig.

Denna gemenskap tål inga förbehåll. Genom förbehållen läcker kraften och glädjen ut och förlamas viljan. Det är därom Jesus talar i fortsättningen av vår text. »Jag har icke kommit för att sända frid, utan svärd . . . Den som älskar fader eller moder mer än mig, han är mig icke värdig . . . Den som finner sitt liv, han skall mista det, och den som mister sitt liv, för min skull, han skall finna det.» En norrman, känd som en av de främste i motståndskampen mot nazismen, sade, att han förstått att hans barns farligaste fiender hade varit deras föräldrar, som omedvetet tagit Guds plats i deras liv, och, när Gud kom in, ställde sina önskningar och planer, sin klokskap och erfarenhet och sin kärlek i vägen för honom. Mången ung människa, som släppt in Gud, har förlorat honom igen för sina föräldrars skull. Och det hjälper inte att föräldrarna kallar sig kristna.

Det som gör så mycket av vad som kallas kristendom ointressant och verkningslöst är att det är ett intresse bland andra, men icke begär allt. Så går det som det går, och som det gått t.ex. i skolfrågan. Jag förebrår icke riksdagen. Det är vi som har valt den. Men när det finns klara skäl att tro att huvudparten av vårt folk vill att

barnen skall fostras på kristen grund, varför sker något annat? — Därför att det finns en mindre grupp som *vill* detta andra, och som vill det så, att de kämpar för det målmedvetet och uthålligt med insats av all kraft och intelligens — medan vi andra, massan av Sveriges folk och av oss kristna, sköter våra privata intressen.

Kristendom är att få allt och ge allt. Det är revolution. Att Gud släppes in på detta sätt, det är det som gör livet stort, rikt, spännande. Vi kommer in i Guds skeende, som vi icke behärskar, men som behärskar oss, som famnar enskilda och nationer för att göra allting nytt, efter *Hans* tankar: nya människor, ett nytt samhälle, ett nytt folk, en ny värld.

Men denna revolution sker aldrig, om den icke *börjar* någonstans. Den börjar alltid i någon *människa*, och den går vidare genom människor. Om den börjar i oss här i denna kyrka i dag — och det *kan* hända, och det *händer*, när Gud släppes in — så kommer den att vända riktningen av vårt folks liv, och Sveriges folk kommer att bli vad det är kallat till: *ett Guds folk*.

*Gud nalkas. Hans kärleks makt, hans bud
skall ljungande klart bli tydda,
hans vilja, hans ledning, hans visknings ljud
i hjärtat bli tveklöst lydda.
Då reser sig Sverige, försoningens tolk
bland folken, i kamp för freden,
för rätt, för frihet — ett Herrens folk,
Guds verktyg för kommande skeden.*

Amen.

